

रावासत्तात्तथात्वम् । कुबे (वे) राष्ट्रिप्रभृतयोऽप्यत्र ।
 कुज पु० रंपत् उज्जमाज्जवं यत् शकं । अप्रामाण्ये
 राजनि० शब्दगे शब्दमा० । (कुज) शब्दयष्टरोगे पु०
 “हृदयं यदि वा यष्टसूतं क्रमशः सक्तं । कुजो
 वायुर्यदा कुर्यात् तदा तं कुजमादिशेत्” भाष्योक्तं
 तल्लक्षणम् । ४तद्युक्ते (कुजो) लि० । “कुजा नीचतयैव
 यान्ति शनकैरात्मक्षणाशङ्किनः” रत्ना० । सच राज्ञामन्तः
 पुरसहायभेदो यथाह सा०द० तद्वद्वरोधे इत्युपक्रमे
 “वामनपण्डकिरातन्त्रे च्छाभीराः, शकारकुजाद्याः”
 अत्रोपाधिकाधिकुजलक्षणमुक्तं दृ०स० ६६ अ०
 “पञ्चापरे वामनको जघन्यः कुजोऽपरो मण्डलकोऽथ
 सामी । पूर्वोक्तभूपानुचरा भवन्ति सङ्कीर्णसंज्ञाः शृणु
 लक्षणैस्तान्” । “कुजो नाम्ना यः स शुद्धो ऽधस्तात्
 क्षीयः किञ्चित् पूर्वकाये नतश्च । हंसासेवी गस्तिको
 ऽर्थरूपेणो विद्वान् गूरः सूचकः स्यात् कृतज्ञः । कला-
 स्वभिन्नः कलहप्रियश्च प्रभूतभृत्यः प्रमदाजितश्च । सम्पूज्य
 लोकं प्रजहात्यकस्मात् कुजोऽयमुक्तः सततोद्यतश्च” ।
 कुजक पु० कौ उज्जति उज्ज-एव ल शकं । अतिशूरभिपुष्पे
 दृक्भेदे चम्पकात् पुष्पशतकादशोकं पुष्पमुत्तमम् । अशो-
 कपुष्पसाहस्रात् सेवतीपुष्पमुत्तमम् । सेवतीपुष्पसाह-
 स्रात् कुजकं पुष्पमुत्तमम्” शब्दचि० । नरसिं पुरा०
 “कुजकः शूरभिः स्वादुः कषायाशूरसः सरः । विदोष-
 शमनो दृष्यः शीतहर्ता च स सृष्टः” इति भावप्र० ।
 कुज कण्टक पु० कुजः कण्टकोऽस्य । श्वेतखडिरे राजनि०
 कुजा स्त्री लसम्भवनस्य सैरिन्त्रीभेदे यां पद्मपामाक्रम्य क्षणः
 सूरूपां चकार तत्कथा भाग० १० स्क० ४१ अ० यथा
 “अथ ब्रजन् राजपथेन माधवः स्त्रियं गृहीताङ्गविले-
 सभाजनाम् । विलोक्य कुजां युवतीं वराननां प्रपच्छ यान्तीं
 प्रहसनप्रदः । का त्वं यरोर्वे ! तदुहासुलेपनं कषाङ्गने !
 वा कथयस्व साधु नः । देहाययोरङ्गविलेपमुत्तमं त्रये
 स्तस्ते नचिराङ्गपिष्यति । खैरिनुध्रुवाच । दासकृत्रुहं
 सुन्दर ! कंससम्भता त्रिवक्रनामा हासुलेपकर्माणि ।
 मङ्गावितं भोजपतेरतिप्रियं विना युवां कोन्यतमस्तद-
 र्हेति । रूपमेतलमाधुर्धैर्येति तालापवीक्षिता । धर्षि-
 तात्मा ददौ सान्द्रसुभयोरनुलेपनम् । ततस्तावद्भराण्य
 सुवर्णैतरशोभिना । संप्राप्तप्रभारेण शुशुभाते शूरजितैः ।
 प्रसन्नोभगवान् कुजां त्रिवक्रां रुचिराननाम् । अर्जुनीं
 कर्तुं मनश्चक्रे दर्शयन् दर्शने फलम् । पद्मपामाक्रम्य

प्रपदे ह्यङ्गलोत्तानपाणिना । प्रगृह्य चिबुकोऽध्यात्मसुद-
 नीनमदच्युतः । सा तदर्जुसमानाङ्गी दृष्ट्वाश्चिषयो-
 धरा । सुकुन्दस्पर्शनात् सदोबभूव प्रमदोत्तमा” ।
 कुजास्त्रका न० भारतप्रसिद्धे तीर्थभेदे “ततः कुजास्त्रके
 गच्छेत् तीर्थसेवी नराधिप ! । गोसहस्रमवाप्नोति
 स्वर्गलोकं च गच्छति” भा० य० ८४ अ० । तच्च तीर्थं
 ब्रह्मावर्त्तसमीपस्थं तत्रैव विवर्तितः ।
 कुजिका स्त्री अष्टवर्षां कन्यायाम् । “अष्टवर्षा च
 कुजिका” अन्नदाकल्पः कालसङ्ग्राहशब्दे २००४ पु० विवर्तितः ।
 श्रदेवीमूर्त्तिभेदे तस्याः पूजादिविधायकं तन् कुजिका
 तन्त्रत्वेन प्रसिद्धम् तन्त्रसारे तत्प्रमाणं दृश्यम् ।
 कुज न० कुवि-आच्छादने रन् अज्जन्त्रेत्यदिना नि० ।
 अरण्ये उज्ज्वलदत्तः । २ कुण्डे ३ कुण्डले ४ तनौ
 ५ शरणे ६ शकटे च संक्षिप्तसारवर्त्तितः ।
 कुज(त्र)का पु० कुत्सितो ब्र(त्र)ह्मा वा टच् । कुत्सिते
 ब्र(त्र)ह्माणि टजभावपक्षे कुज(त्र)ह्माशब्दोऽप्यत्र ।
 कुम चन्द्रे भा० पर० सक० सेट् । कोभति अकोभीत् कुकोम ।
 ऋ० भा० माधवसंभतोऽयम् । [विवर्तितः ।
 कुभ न० कुम-क । उदके ऋ० भा० माधवः । कुभन्त्युशब्दे
 कुभन्त्यु लि० कुभ-कर्माणि घञर्थे क कुमसदकमिच्छति क्यच्
 वा० अन्ङ् छन्दसि उ । आत्मनः सेकमिच्छति उदकस्य
 सेक्तरि “छन्दस्तुभः कुभन्त्यवः ऋ० ५, ५२, १२, कुभ-
 न्यवः कुभिरुन्दनकर्मा” भा० ।
 कुभा स्त्री कोः पृथिव्याः भा । पृथिवीच्छायायाम् “राहुः
 कुभामण्डलगः शशाङ्कम्” ज्योति० । उपरागशब्दे
 १२८५ पु० विवर्तितः । कुगतिस० । २ कुत्सितदीप्तौ । “भा
 योरसानितभा कुभा” ऋ० ५, ५२, ६, “कुभा कुत्सित
 दीप्तिः” भा० । ३ तद्युक्ते लि० ।
 कुभृत् पु० कुं पृथिवीं विभर्त्ति भृ-किप् । १ भूपरे शैले
 २ सप्तसंख्यायाम् । एकादिशब्दे १५०८ पु० विवर्तितः
 कुभृद्रेखिकं सप्तशालाकचक्रम् ज्योति० ।
 कुमार केलौ अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कुमारयति ते
 अचुकुमारत् त । कुमरयाम् वभूय आस चकार चक्रे ।
 कुमार पु० कुमारयति क्रीडोत, कुम्भितो भारो यस्मात्, कौ-
 मारयति दुष्टान् दृ-णिच्-अच् वा । १ कार्तिकेये,
 नाथीतौ २ सुवराजे, चम० ३ शुके पक्षिणि ४ अश्वराजे,
 ५ वरुणहते ६ शङ्खपर्षिये, बालके च भेदि० । “कौनारं
 पञ्चमाब्दान्तं पौगण्डं दशमावधि” भाग० १० श्रीधर